

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Лиляна Иванова Стракова

на дисертационния труд на Сашо Тодоров Нунев „Развитие на антидискриминационната и антипотискащата социална работа /*Съвременна теория, практика и модели*/”, представен за придобиване на научната степен „доктор на науките” в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.4. Социални дейности

Авторът на дисертационния труд доц. д-р Сашо Нунев е роден на 04.04.1956 г. в гр. Русе. През 1991 г. завършва специалност „Педагогика” в Софийския университет „Св. Климент Охридски”, а през 1995 г. защитава дисертация. От 1996 г. е главен асистент по педагогика /социална педагогика/. От 2004 г. е доцент по научна специалност 05.07. Педагогика /Социална педагогика/. Работил е като преподавател последователно в Шуменския университет „Еп. Константин Преславски”, Варненския свободен университет и Русенския университет „Ангел Кънчев” в катедра „Обществено здраве и социални дейности”, като е и председател на Експертния съвет по ПН „Социални дейности”. Доц. д-р Сашо Нунев е създател на ПН 3.4. Социални дейности в РУ „Ангел Кънчев”; създател на Клуб на социалния работник; бил е общински съветник в Русе 2011-2015; 2015-2019 г.; експерт в Постоянната комисия по социални и правни науки и национална сигурност към НАОА в периода 2012-2014 г.; председател на Русенския университет в Национален алианс за социална отговорност; индивидуален член на International Association of Schools of Social Work (LASSW)- 2017; член на International Association Society for Development and Sustainability (Japan) – 2017.

Доц. д-р Сашо Нунев е автор на повече от 40 научни публикации, методически пособия, студии, научни статии, доклади, рецензии. Научните интереси на доц. Нунев са в областта на основите и методите на социалната работа, супервизията в социалната работа, антидискриминационната и антипотискащата социална работа и др. Публикувал е изследвания в престижни наши и чужди научни сборници и други издания; участвал е в множество научни форуми с оригинални идеи за състоянието и развитието на социалната работа у нас и в редица други страни; участвал и ръководел е редица научни проекти в областта на социалната работа. Автор е на иновативна

методика на социална услуга «Център за интегрирана подкрепа на деца и семейства в криза». Владее руски и на добро ниво английски език.

Представеният научен труд „Развитие на антидискриминационната и антипотискащата социална работа /Съвременна теория, практика и модели/” може да се определи като мащабно теоретико-емпирично изследване в което се представят и анализират актуални явления и процеси с изключителна значимост за социалната политика и социалната работа в глобален и респективно - в локален план. Антидискриминационният фокус на европейската социална политика е значима изследователска територия, защото тя насочва към проучване на причините, предпоставките и условията в различни аспекти, които водят до неравно третиране, до социални неравенства на базата на различни признаци. Една от основните цели на социалната работа е минимизирането на социалните неравенства и постигането на „социален баланс в един свят на неравноправие”. Ето защо проучването на антидискриминационната и антипотискащата социална работа в областта на уврежданията, равенството на половете, по отношение на възрастните хора, в областта на расовото равенство и пр. е значима и претенциозна изследователска задача, която авторът си е поставил, и се е справил успешно.

Структурата на дисертационния труд включва въведение, пет глави, основни изводи, заключение, литература – том I и приложение – том II (образци на 2 изследователски инструмента; 58 таблици и 117 диаграми), в общ обем от 915 страници, от които 792 страници основен текст и 123 страници приложения. Използваната литература е представена диференцирано по глави и обхваща 1102 източника на кирилица и латиница. В този внушителен труда вниманието на автора е насочено приоритетно към политиката на Европейския съюз и конструираната от страните ценностна рамка за справяне с проблемите на хората, които по една или друга причина се оказват социално изключени, попадат в уязвимо социално положение, риск от бедност и неравно третиране.

В първа глава авторът акцентува на ролята и значението на антидискриминационната политика, която регламентира социалната работа в условията на общества и общности, които се стремят да функционират на базата на зачитане на правата и свободите на гражданите, на съблюдаване на върховни юридически и морални принципи, утвърдили се в условията на демократичен ред, създаден след Втората световна война в Европа и САЩ; на ценността на многообразието в обществото в различните му измерения, равнопоставеността, толерантността и пр.

Настоящото дисертационно изследване завладява читателя със стремежа си към изчерпателност при представянето на проблематиката в нормативната база /директиви, закони, конвенции, договори и пр./, ориентирана към конструиране на една глобална ценностна перспектива - недопускане и борба с дискриминацията на основата на пол, раса или етнически произход, религия или убеждения, увреждане, възраст и сексуална ориентация /чл. 19 от Договора за функционирането на Европейския съюз, предишен чл. 13 от Договора за създаване на Европейска общност/. Една от изходните гледни точки, която е убедително защитена в цялостното изследване е, че дискриминацията по различни признаци има потенциал да повлияе върху значими социални цели като постигане на високо равнище на заетост и социална закрила, повишаването на жизнения стандарт и качеството на живот, икономическото и социално сближаване, както на равнище Европейски съюз, така и в отделните страни-членки, по региони и пр. Отделните директиви, които са представени с основните им идеи и изисквания създават една необходима правна рамка за ориентация на социалната политика и релевантната ѝ социална работа във всяка държава. Например, Директива 2000/78/ЕО, която създава нормативна и политическа рамка за прилагане на принципа за равно третиране в областта на заетостта и професиите е представена в достатъчно изчерпателен и достъпен вид като форма и съдържание и това би улеснило възприемането ѝ от всички заинтересовани страни, вкл. в процеса на подготовката на студентите по социална работа. В този план смятам, че трудът е полезен в голяма степен за студентите по социални дейности, които следва да познават базисни нормативни документи, регламентиращи социалната политика и социалната работа на равнище Европейски съюз. Защото промените в българското социално законодателство, което сега регламентира социалната работа е базирано изцяло на принципите на антидискриминацията по различните признаци /17 на брой в Закона за защита срещу дискриминация, приет 2004 г. в България/. В този аспект определям труда като ценен за всички, които творят социалната политика в България и другите страни в ЕС /всичко е събрано на едно място – минал опит, цели, съдържание, форма, резултати, бъдещи проекции/.

След диференциране на дискриминационните идеи съобразно различните целеви групи в социалната работа в Първа глава, вниманието на автора във Втора глава е насочено към описание и анализ на видовете дискриминация като социални явления. Приемам подреждането по признаци от с. 119 до с. 230 като съответстващо на потребностите на обществото и нагласите на хората като логично, разумно и релевантно на социалните

условия в страните членки на ЕС, особено по-бедните. /Резултати от изследване мнението на студентите по социални дейности в Софийския университет показват анологична ориентация - специфична социална чувствителност, социално-икономически обогрена /. Авторът публикува резултати от изследвания в европейските страни, посветени на възприятията на граждани от страни-членки на ЕС, които показват, че дискриминацията по отношение на хората с увреждания е на второ място след дискриминацията по етнически признак. У нас възприятията са по-различни и това се представя в труда реалистично. На първо място, установява се дискриминация по признак „възраст – над 55 год.“, след това – „увреждане“ и др., което е показателно за състоянието на демографската картина в България и има безспорно влияние върху целите на социалната работа, планирането на видовете и обема на услуги според нуждаещите се целеви групи и пр. зависимости/, което прави изследването още по-информативно за хората, които творят социалната политика, както и за студентите по социална работа, социология, икономика, публична администрация и пр.

Разкриването на същността и съдържанието на понятието „социално потискане“ има базисно значение за интерпретация на условия и предпоставки, които поставят различни хора или групи от хора в неравностойно положение, неравно третиране /ограничаване на правата с цел да са по-малко конкурентноспособни, ощетявани, обезценявани и пр./.. Направеното разграничение, заимствано от англо-езичната литература притежава информативна стойност за всички, заинтересовани от развитието на проблематиката в исторически и съвременен контекст вкл. за обогатяване на понятиятата система в социалната работа.

Трета глава е посветена на представяне на теории, концепции и идеологии в областта на дискриминацията, потискането, противопоставянето като негативни социални явления. Силен акцент, перспективен за теорията и полезен за практиката е моделирането на интегративни теоретико-приложни конструкции с антидискриминационен и антипотискащ характер в социалната работа.

Приносен характер има изследваният исторически подход при разкриване корените на дискриминационните отношения, например т. нар. идеологическо обосноваване на антирасистката социална работа, разгледана в пряка връзка с идеите за властта и властовите отношения. Представените подходи - асимилация, либерален плурализъм, културен плурализъм, структурализъм, „черни“ перспективи и пр. са умело ориентирани към обосноваване на потребността от познаването им в сферата на социалната политика и съвременната социална работа, която се интернационализира

все повече от гледна точка на последиците от миграционните процеси в Европа и не само през последните 20-тина години .

Емпиричната част е посветена на основанията, предпоставките и стимулите за конструиране на съвременен модел на обучение на студентите в професионално направление „Социални дейности”. Предходната теоретична част на труда е най-доброто доказателство за необходимостта от конструирането на този модел. Аргументирано е представено становището на автора за необходимостта от включване на основните идеи, залегнали в антидискриминационното социално законодателство при подготовката на студентите по социални дейности. Представят се резултати от собствено проучване на мнението на студентите по отношение възприемането на модели на социално включване на хора с различен етнически произход, с увреждания и пр. като целта е да се установят възможности за създаване на една по-благоприятна образователна и информационна среда. Подходът на автора при конструирането на методиката на изследването е надежден спрямо поставените и реализирани цели, подбран инструментариум и методи за статистическа обработка. Качественият и количественият анализ на данните корелира с основните идеи и теоретични парадигми, защитени в богатата в съдържателно отношение първа част на труда. Осъществен е количествен и качествен анализ на данни по показатели: принадлежност към пол, идентифициране с етническа общност, принадлежност към религиозна общност, наличие на човек с увреждане в семейството или в родствено обкръжение, наличие на приятел или приятели, които са с увреждане. Емпиричният анализ води към създаване на проекции на модели и теоретико-приложни конструкции, които акцентуват върху антирасистката социална работа, особености на феминистката социална работа, чувствителната към пола социална работа и пр.

Значима стойност за теорията и практиката на социалната работа имат обобщените изводи от емпиричното изследване за установяване на формираните в условията на модела на обучение по социална работа нагласи на студентите в професионално направление „социални дейности” към хора с различен етнически произход и с увреждания, и към създаване на подходящ етнически климат и благоприятна, психически здравословна среда. Онагледяването на диагностицираните мнения, нагласи, връзки и пр. конструкти е подходящо и улеснява възприемането.

Приносен характер на труда има концептуалното виждане за един значим характер на цялостната подготовка на студентите по социални дейности, определен от автора като

„Модел на антидискриминационно обучение на студентите по социални дейности в ПН „Социални дейности“.

Приносните акценти на дисертационния труд на доц. Сашо Нунев са изложени пълно и обективно в автореферата, който е събрал богатството и значимостта на идеите, свързани с развитието на антидискриминационната и антипотискащата социална работа.

Дисертационният труд съдържа научни и научно-приложни приноси, които очертават ценностните основи на съвременната социална работа, в която решаването на професионалните проблеми следва да се съобразява във всеки отделен случай и с етичната гледна точка. Теоретико-емпиричните резултати, до които стига доц. Сашо Нунев имат приносен характер и съответстват на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в РБългария (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на Софийския университет. Дисертационният труд е доказателство, че интересът на автора към изследваната проблематика е траен, задълбочен и съответства на цялостната му подготовка и нагласа за изследвания в областта на социалната работа и социалната политика. Авторът на труда демонстрира качества за самостоятелна изследователска работа.

Като имам предвид цялостното изследване, безспорната му ценност за социалната политика, за теорията и практиката на социалната работа, и за обучението на студентите по социални дейности, както и автореферата, постигнатите резултати и приноси, **предлагам на почитаемото научно жури да присъди научната степен „доктор на науките“** на доц.д-р Сашо Нунев в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.4. Социални дейности..

21. 05.2018 г.

Рецензент:

доц. д-р Лиляна Стракова